

## نمودهای کسب حکمت و دانش در کلیله و دمنه مصور تیموری با تأکید بر سرمایه‌های فرهنگی تجسم یافته

### چکیده

سرمایه فرهنگی مجسم به صورت مهارت و خصایل دیرپای فکری و جسمی و جزو دانایی و توانایی افراد است. تمایلات و گرایش‌های فرهنگی، یکی از فاکتورهای اصلی در سنجش میزان سرمایه‌های فرهنگی تجسم یافته می‌باشد. کتاب کلیله و دمنه که خود یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های فرهنگی عینیت یافته شمرده می‌شود، گنجینه غنی از سرمایه‌های فرهنگی مجسم است. چنانکه جزو ماندگارترین آثار عینی میراث فرهنگی مکتوب در بین ملل هند و ایران و عرب و بلکه ادبیات جهان شمرده می‌شود. در پژوهش حاضر، براساس رویکرد نظری سرمایه فرهنگی پیر بوردیو، به بررسی عمده‌ترین گرایش فرهنگی مندرج در این کتاب پرداخته شده است. به لحاظ روش‌شناسی، گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای بوده، شیوه بررسی آن از نوع مطالعات کیفی و تحلیل محتواست. یافته‌های بررسی نشان می‌دهد که شاخصه گرایش به کسب حکمت و دانش در کلیله و دمنه از برجستگی خاصی برخوردار است. تعامل رای هند و بیدپای برهمن در باب مسائل گوناگون فرهنگی که با هدف گسترش حکمت و تعمیم دانش موضوعات مطروحه به انجام می‌رسد، یکی از بهترین جلوه‌های متجسم سرمایه‌های فرهنگی است. جستجوی معرفت و شیفتگی انوشیروان پادشاه فرهیخته ساسانی به دانش، جستجوی حکمت به وسیله برزویه و ابن مقفع، که گاهی موجب حرکت‌های مهم علمی و فرهنگی در عصر خویش بوده‌اند؛ علاقه مفراط امیر نصر بن احمد سامانی، بهرام شاه غزنوی و ابوجعفر منصور بن عباس (پایه‌گذار خلافت عباسی) و برخی دیگر از امرا و علما، به علم و فرهنگ، نمودهای سرمایه فرهنگی هستند که در کلیله و دمنه تجسم یافته‌اند.

### اهداف تحقیق:

۱. بررسی ترجیحات فرهنگی اشخاص و رجال مطرح در کلیله و دمنه.
۲. تبیین نمودهای سرمایه فرهنگی تجسم یافته در کلیله و دمنه ذیل مؤلفه گرایش به کسب حکمت و دانش.

### سوالات تحقیق:

۱. ترجیحات فرهنگی اشخاص و رجال مطرح در کلیله و دمنه حول چه مؤلفه‌هایی شکل گرفته است؟
  ۲. نمودهای سرمایه فرهنگی تجسم یافته در کلیله و دمنه از منظر علاقه به کسب حکمت و دانش چگونه است؟
- کلید واژه‌ها:** کلیله و دمنه مصور تیموری، سرمایه‌های فرهنگی، سرمایه تجسم یافته، حکمت و دانش.

## مقدمه

امروزه مطالعات فرهنگی صرفاً محدود به ارزش‌های ذهنی زیبایی‌شناختی آن نیست و فرهنگ جزو یکی از انواع مهم "سرمایه" محسوب می‌شود. با ورود مفهوم سرمایه به حوزه فرهنگ و هنر، مفاهیم جدیدی شکل گرفت که مفهوم سرمایه فرهنگی<sup>۱</sup> یکی از مهمترین آنهاست و از همین‌رو، به عنوان عاملی قدرتمند در تعیین روابط اجتماعی مورد توجه بسیاری از اندیشمندان قرار گرفته است. یکی از شاکله‌های اصلی هویت فرهنگی و میراث معنوی دیرباز ایرانیان، زبان و ادبیات است. آثار ادبی منظوم و منثور پارسی با درونمایه‌های ممتاز، از جمله ارزشمندترین ذخایر و غنائم فرهنگی در حوزه تمدن محسوب می‌شوند. ادبیات به عنوان حافظه عمومی، یکی از ابزارهای انتقال فرهنگ است که مشحون از تاریخ، آداب و رسوم، سنت‌ها و غیره می‌باشد. بی‌تردید ادبیات فصلی مهم و شاخص در گردآوری تاریخ هنر جهان بوده و ارتباط آن با هنر حائز اهمیت است. از این جهت می‌توان ادبیات را صورت "عینیت یافته فرهنگی" دانست. افزون بر این، متون ادب فارسی گنجینه انواع مختلف سرمایه‌های فرهنگی است که از دیرباز اندوخته شده‌اند. کلیده و دمنه مصور تیموری که از حیث فصاحت و بلاغت کلام و ایجاد فضای تصویری در ذهن مخاطب بسیار غنی می‌باشد؛ در این زمینه نمونه قابل توجهی است و از این رو، نگارندگان سرمایه‌های فرهنگی تجسم یافته در شخصیت رجال آن را با رویکرد بوردیو بازکاوی کردند.

با تتبع در پیشینه تحقیقات انجام یافته درباره کلیده و دمنه، عمده مسائلی که مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته - است اغلب حول محور رویکردهای داستان‌پردازی و حکایت‌شناسی و مواعظ و زهد و عرفان و بیان اخلاقی و تعلیمی و بررسی‌های ادبی و سبک‌شناختی متمرکز بوده است. آثاری از قبیل تاریخ ادبیات ذبیح الله صفا؛ سبک‌شناسی ملک‌الشعرا بهار و سیروس شمیسا و رستگار فسایی که به بررسی سبک و تاریخچه این اثر و ترجمه‌های مختلف صورت گرفته از آن پرداخته‌اند. یا تحقیقات دکتر محمد جعفر محجوب که این کتاب را از دیدگاه داستان‌پردازی مورد تحلیل قرار داده است. در سال‌های اخیر نیز، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلی، بیشترین توجهات خود را صرف بعد داستان‌پردازی و درونمایه‌های تعلیمی و اخلاقی و اندیشه‌های سیاسی آن نموده‌اند. در بحث ادبیات کودک و ادبیات تطبیقی هم مطالعاتی انجام یافته است. مقالاتی در مقایسه کلیده و دمنه با گلستان سعدی، حدیقه سنایی و مثنوی مولانا وجود دارد. در برخی مقالات، اندیشه‌های سیاسی مترجم کلیده و دمنه نقد شده است و برخی دیگر نیز به دیدگاه‌های اخلاقی نصرالله منشی پرداخته‌اند. مره‌بی و جدیدالاسلامی (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان «تصویرسازی و تصویر آرایی فریب‌کاری در شاهنامه فردوسی و کلیده دمنه نصرالله منشی (مغول و تیموری)» سعی کرده اند به نوع فریب و حيله و هدف نیرنگ‌بازان پرداخته و به اقتضای هر خدع‌های نکات اخلاقی، معرفتی، سیاسی و اجتماعی را برای حظ و تنبه درج نمایند. به‌طور کلی، در بررسی سوابق علمی مربوط به سرمایه‌های فرهنگی در کلیده و دمنه مشخص شد که هیچ مطالعه مشخصی تحت این عنوان انجام نگرفته است. بر این اساس، پژوهش حاضر اولین گام در این زمینه به شمار می‌آید. در این تحقیق تلاش شده است که مؤلفه‌های سرمایه فرهنگی در کلیده و دمنه از حیث

---

<sup>۱</sup>Cultural capital

سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته تبیین گردیده، جهت‌گیری‌های فرهنگی آن ترسیم شود. این مطالعه به روش توصیفی - تحلیلی از نوع کتابخانه‌ای می‌باشد. در این مطالعه تلاش شده است که سنجه‌های جامع سرمایه فرهنگی بوردیو؛ مطابق با رمزگان سرمایه فرهنگی کتاب کلیده و دمنه باشد. به بیان دیگر، وجهه نوآورانه این تحقیق در آن است که سنجه‌های سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته در بُعد دانش دوستی و گرایش به علم و حکمت به لحاظ محتوایی متناسب با زمینه‌های ادبی- فرهنگی کتاب کلیده و دمنه بوده و با آن همخوانی داشته باشد و معرفت فرهنگی این کتاب و اقتضائات آن در این رویکرد پژوهشی، مد نظر قرار گیرد. با توجه به کیفی بودن پژوهش حاضر، معیار اصلی در گزینش شاخص‌های ابعاد سرمایه فرهنگی، قرابت و همخوانی آن‌ها با علایم و شناسه‌های تئوریک فرهنگی متن کلیده و دمنه بوده است. در واقع رمزگشایی کدهای فرهنگی مندرج در کتاب کلیده و دمنه ذیل مؤلفه گرایش به کسب حکمت و دانش، به‌وسیله نمونه‌هایی برجسته مقتضی با زمینه‌های فرهنگی این کتاب صورت پذیرفته است.

### نتیجه‌گیری

رابطه میان ادبیات و جامعه‌شناسی از رهگذر فرهنگ و زبان شکل گرفته است. ماهیت زبان و فرهنگ، اجتماعی است. در واقع، ادبیات آیین و بازتاب‌دهنده فرهنگ و زبان هر جامعه است. کلیده و دمنه به عنوان یکی از سرمایه‌های فرهنگی عینی در حوزه ادبیات تعلیمی از وجهه شاخصی برخوردار است. کلیده و دمنه تلفیقی را از بنمایه‌های تعلیمی و اخلاقی با اندیشه‌های سیاسی دانسته‌اند که در آن حکمت عملی و طرز زندگی و کشورداری طرح شده است. از سویی دیگر، به دلیل غنای فرهنگی این کتاب و ارتباط آن با مسائل مربوط به فرهنگ و اندیشه، تبیین و تحلیل عناصر فرهنگی کلیده و دمنه از منظر سرمایه‌های فرهنگی، وجهه دیگری از این کتاب چندوجهی را روشن می‌نماید. در این راستا، رویکرد نظری پیربوردیو در حوزه سرمایه‌های فرهنگی اساس کار قرار گرفته و در نهایت نتایج تحقیق نشان داد که: در بُعد سرمایه‌های تجسم‌یافته، گرایش به کسب حکمت و دانش یکی از مهم‌ترین شاخصه‌ها است. از ممتازترین نمونه‌ها در این خصوص، تبادل نظر رای و برهمن درباره مسائل فرهنگی کشور است که موجد سایر سرمایه‌های فرهنگی مندرج در کتاب است. رغبت و تمایل کم‌نظیر رای هند در فراگیری معلومات مختلف و اشتیاقش به کسب تمهیدات مسائل گوناگون در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی و غیره نشان‌دهنده انگارشی است که وی نسبت به موضوعات فرهنگی و اندیشه‌های برجسته و متعالی دارد. رای در باب تدبیر امور و تدارک مسائل گوناگون که آن‌ها را با "برهمن" در میان می‌گذارد؛ از وی کمک فکری می‌گیرد. این تعامل که با هدف گسترش حکمت و تعمیم دانش مسائل گوناگون، به انجام می‌رسد، یکی از جلوه‌های تجسم‌یافته سرمایه‌های فرهنگی در کتاب کلیده محسوب می‌شود. نمونه دیگر، دانش دوستی کسری انوشیروان، پادشاه ساسانی است. در بسیاری از منابع تاریخی، انوشیروان به عنوان چهره فرهنگی معرفی شده است و کلیده و دمنه به پاس زحمات او و علاقه‌اش به علم و دانش و فرهنگ به ایران منتقل شده و نشر می‌یابد. براساس متن کلیده، در ذهنیت انوشیروان، توجه به علم و دانش و فرهنگ از انباشت‌های مهم فرهنگی است. از این‌رو، نمودی از سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته به شمار می‌رود. از نمونه‌های دیگر می‌توان به اهمیت علم و دانش در نزد برزویه طبیب، ابن مقفع و نصرالله منشی اشاره نمود. علاوه

بر این، امر نیز در کسب معرفت و فراگیری مسائل گوناگون فرهنگی حضور چشم‌گیری دارند. افرادی نظیر نصر بن احمد سامانی، بهرام شاه غزنوی یا ابومنصور دوانیقی هر یک بانی حرکت‌های فرهنگی در عهد خود بوده‌اند و این بی‌گمان محصول انباشت سرمایه‌های فرهنگی تجسم‌یافته و برگرفته از نگرش‌های فرهنگی و اندیشه‌های والای انسانی آن‌ها بوده است.

#### منابع:

#### کتابها:

ابن بلخی. (۱۳۸۵). فارسانمه، به سعی و اهتمام و تصحیح گای لیسترانج زینوالدالن نیلکسون، تهران: اساطیر.  
ابن سعید، محمد بن منصور [فخر مدبر]. (۱۳۴۶). آداب الحرب و الشجاعه، به کوشش احمد سهیلی خوانساری، تهران: اقبال.

ابن ندیم، محمد بن اسحاق الوراق. (۱۴۱۷). الفهرست، تحقیق: ابراهیم رمضان، بیروت: دارالمعرفه.  
ابن مقفع، عبدالله. (۱۴۲۷). الادب الصغیر و الادب الکبیر، تحقیق و دَراسه د.إنعام قَواک. بیروت: دارالکتاب العربی.  
احمدی، بابک. (۱۳۷۲). ساختار و تاویل متن، تهران: مرکز.  
اسمیت، فیلیپ. (۱۳۸۴). درآمدی بر نظریه فرهنگی، ترجمه: حسن پویان، تهران: انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

البیهقی، ابراهیم بن محمد. (۱۳۹۰ق). المحاسن و المساوی، بیروت: دار الصادر.  
الحموی، شهاب الدین ابو عبدالله یاقوت بن عبدالله. (۱۹۹۵م). معجم البلدان، بیروت: دار الصادر.  
اصطخری، ابوالحسن ابراهیم. (۱۳۷۳). الممالک و المسالک، ترجمه محمد بن اسعد بن عبدالله تستری، به کوشش ایرج افشار، تهران: انتشارات بنیاد موقوفات افشار.  
بابایی فرد، اسدالله؛ حیدریان، امین. (۱۳۹۴). «بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان»، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد. صص ۱۴۲-۱۱۷.

باقرزاده، جمشید؛ بیگی، محمدرضا. (۱۳۹۲). "بررسی اهداف ابن مقفع از ترجمه متون پهلوی به زبان عربی"، پژوهشنامه تاریخ، شماره ۳۰، صص ۲۵-۷.

بیگی، حسین علی. (۱۳۸۷). «ابن مقفع». مجله کتاب نامه تاریخ و جغرافیا، صص ۸۴-۸۵.

بهار، محمد تقی. (۱۳۲۱). سبک شناسی، تهران: وزارت فرهنگ.

بهار، محمد تقی. (۱۳۷۰). سبک شناسی، تهران: توس.

بیهقی، ابوالفضل. (۱۳۸۸). تاریخ بیهقی، به کوشش محمد جعفر یاحقی و مهدی سیدی، تهران: سخن.

تفضلی، احمد. (۱۳۸۳). تاریخ ادبیات ایران پیش از اسلام، تهران: چاپ مهارت.

توسلی، غلامعباس. (۱۳۸۳). "تحلیلی از اندیشه پیر بورديو درباره فضای منازعه آمیز اجتماعی و نقش جامعه شناسی"، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۳، صص ۲۵-۱.

ثعالبی، ابومنصور عبدالملک بن محمد بن اسماعیل. (۱۳۲۸). شاهنامه ثعالبی یا غرر اخبار ملوک الفرسو سیرهم، ترجمه محمود هدایت، تهران: چاپخانه مجلس.

ثعالبی، ابومنصور عبدالملک بن محمد بن اسماعیل. (۱۳۶۸). تاریخ ثعالبی (مشهور به غرر اخبار ملوک الفرس و سیرهم)، ترجمه محمد فضایی، تهران: نقره.

حسن پور، آرش؛ قاسمی، وحید. (۱۳۹۵). "ساخت، طراحی و برازش مدل و ارائه سنجه‌ای برای سنجش سرمایه فرهنگی"، مجله جامعه شناسی ایران، شماره ۱ و ۲، صص ۹۵-۵۵.

جاحظ، عمرو بن بحر. (۱۹۶۸ م). البیان و التبیان، به کوشش فوزی عطوی، ج ۱، بیروت: دار و مکتب الهلال.

جرفادقانی، ابوالشرف ناصح بن ظفر. (۱۳۸۲). ترجمه تاریخ یمینی، به کوشش جعفر شعار، تهران: علمی و فرهنگی.

جلیلیان، شهرام؛ گیلانی، نجم الدین. (۱۳۹۶). «خسرو انوشیروان و شکوفایی فرهنگ و تمدن ایران در دوره - ساسانیان»، مجله مطالعات ایرانی، شماره ۳۱، صص ۲۱-۳۴.

چوپانیان، جواد. (۱۳۹۳). "شناخت بهتر برزویه طبیب بر اساس کلیله و دمنه". پژوهش‌های علوم تاریخی، شماره ۱، صص ۵۲-۳۳.

دهباشی، حمید. (۱۳۶۹). «فرهنگ سیاسی شاهنامه (اندیشه سیاسی فیلسوف/ پادشاه در سلطنت خسرو انوشروان)». مجله ایران‌شناسی، شماره ۹، صص ۳۴۱-۳۳۱.

دینوری، ابوحنیفه. (۱۳۷۱). اخبار الطوال، ترجمه محمود دامغانی، تهران: نشر نی.

راد، فیروز و همکاران. (۱۳۹۰). «بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با هوش فرهنگی مدیران دبیرستانهای تبریز»، مجله مطالعات جامعه شناسی، شماره سیزدهم، صص ۱۳۳-۱۱۱.

روح الامینی، محمود. (۱۳۶۵). زمینه فرهنگ شناسی، تهران: انتشارات عطار.

شارع پور، محمود؛ خوش‌فر، غلامرضا. (۱۳۸۱). "رابطه سرمایه فرهنگی با هویت جوانان (مطالعه موردی: شهر تهران)"، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲، صص ۱۴۷-۱۳۳.

شایگان، داریوش. (۱۳۷۵). ادیان و مکتب‌های فلسفی هند، ج ۱، تهران: امیرکبیر.

شویره و فونتن. (۱۳۸۵). واژگان بورديو، ترجمه مرتضی کتبی، تهران: نشر نی.

صالحی امیری، سیدرضا؛ سپهرنیا، روزیتا. (۱۳۹۴). الگوی ارتقای سرمایه فرهنگی در ایران، تهران: قفوس.

صفا، ذبیح الله. (۱۳۵۶). تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلامی، ج ۴، تهران: امیرکبیر.

صفا، ذبیح الله. (۱۳۷۱). تاریخ ادبیات ایران، ج ۹، تهران: انتشارات فرودسی.

عباس زاده، حمیده؛ درویش زاده، محسن. (۱۳۹۲). «گوش دادن موثر مدیران عامل اثرگذار در تعهد مدیران»، مجله مدیریت مدرسه، شماره ۲، صص ۲۱-۱۸.

عتبی، محمد بن عبدالجبار. (۱۳۷۸). الیمینی، به کوشش یوسف الهادی، تهران: مرکز پژوهشی میراث مکتوب.

علبی، احمد. (۲۰۰۲). ابن مقفع الکتاب و الترجم و المصلح، بیروت: دارالفارابی، الطبعة الاولى.

عوفی، سدیدالدین محمد. (۱۳۳۵). لباب الالباب، به تصحیح محمد قزوینی و ادوارد براون، به کوشش سعید نفسی، تهران: انتشارات کتابفروشی ابنسینا.

غفاری، غلامرضا. (۱۳۸۷). "سازة سرمایه فرهنگی و منابع مولد آن"، مجله رشد علوم اجتماعی، دوره ۱۲، شماره ۴۱، صص ۱۶-۱۲.

غزنوی، سید حسن. (۱۳۶۲). دیوان، به کوشش محمد تقی مدرس رضوی، تهران: اساطیر.

فاضلی، محمد. (۱۳۸۶). جامعه شناسی مصرف موسیقی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و هنر ارتباطات.

فاضلی، محمد. (۱۳۸۲). مصرف و سبک زندگی. قم: انتشارات صبح صادق.

فردوسی، ابوالقاسم. (۱۳۸۵). شاهنامه فردوسی (بر اساس نسخه ژول مول)، به کوشش عبدالله اکبریان، تهران: الهام.

فردوسی، ابوالقاسم. (۱۹۷۰ م). شاهنامه، جلد هشتم متن انتقادی تحت نظر برتلس، مسکو: انستیتوی خاورشناسی آکادمی علوم اتحاد شوروی.

کاشفی، جلال الدین؛ هادوی نیا، عاصمه. (۱۳۹۴). «نگاهی به وجه اساطیری-آیینی شیر و گاو در دو نسخه کلیله و دمنه دوره ایلخانی و تیموری». جلوه هنر، شماره ۱۴، صص ۲۵-۱۷.

کاووسی، اسماعیل، خراسانی، زینالسادات. (۱۳۸۹). "اندازه گیری و مقایسه سرمایه فرهنگی در میان دانشجویان رشته مدیریت دانشگاه تهران و دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات"، مجله مدیریت فرهنگی، شماره هشتم، صص ۸۵-۱۰۵.

کارکنان نصرآبادی، محمد؛ جعفرپور، مرتضی و پروری آرانی، زینب. (۱۳۹۱). "عوامل موثر بر سرمایه فرهنگی در شهرستان های کاشان و آران و بیدگل"، نشریه مطالعات فرهنگی و ارتباطات. شماره ۲۷، صص ۱۴۳ - ۱۷۱.

کروبی، مهدی. (۱۳۸۷). «فرهنگ قومی، سرمایه فرهنگی و صنعت گردشگری»، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ۲۸، صص ۳۲۴-۳۰۹.

کریستین سن، آرتور امانوئل. (۱۳۶۷). ایران در زمان ساسانیان، ترجمه رشید یاسمی، تهران: امیرکبیر.

محسنی، منوچهر. (۱۳۶۷). مقدمات جامعه شناسی، تهران: نشر دوران.

مدرس زاده، عبدالرضا؛ خراسانی، محبوبه و نعنا فروش، فاطمه. (۱۳۹۴). "رویکرد نصرالله منشی به ادب تعلیمی در دوره سلجوقی"، پژوهشنامه ادبیات تعلیمی، شماره بیست و ششم، صص ۸۲-۶۱.

مره بی، منصور؛ جدیدالاسلامی، حبیب. (۱۳۹۸). «تصویرسازی و تصویر آرایی فریب کاری در شاهنامه فردوسی و کلیله دمنه نصرالله منشی (مغول و تیموری)»، فصلنامه مطالعات هنر اسلامی، شماره ۳۵، صص ۳۶۷-۳۴۷.

منادی، مرتضی. (۱۳۸۶). "سرمایه فرهنگی و فضای فرهنگی خانواده ها"، فصلنامه خانواده و پژوهش، سال اول، شماره ۱، صص ۳۵-۱.

موسوی، سید فرج الله. (۱۳۹۱). «جایگاه تاریخی کلیله و دمنه در فرهنگ و تمدن شرقی». فصلنامه مسکویه، شماره ۲۳، صص ۱۳۵-۱۱۹.

مسعود سعد سلمان. (۱۳۶۴). دیوان، به کوشش مهدی نوریان، اصفهان: کمال اصفهان.

منشی، نصرالله. (۱۳۸۶). کلیله و دمنه، بر اساس نسخه مجتبی مینوی، شرح دکتر خیرالله محمودی، شیراز: مرکز نشر دانشگاه شیراز.

منشی، نصرالله. (۱۳۹۱). کلیله و دمنه، تصحیح و توضیح مجتبی مینوی، تهران: امیرکبیر.

منشی، نصرالله. (بی تا). کلیله و دمنه، به کوشش حسن حسن زاده عاملی، تهران: کتابفروشی سعدی.

میرخواند، محمد بن خاوند شاه بن محمود. (۱۳۸۵). تاریخ روضه الصنافی سره الانبیاء و الملوک و الخفا، تصحیح و تحشیه: جمشید کیان فر، تهران: انتشارات اساطیر.

نیه حجاب، محمد. (۱۹۶۱). مظاهر الشعبیه فی الادب العربی حتی نهایه القرآن الثالث هجری الطبقة الاولى، القاهره: مکتبه نهضه مصر.

هینلز، جان راسل. (۱۳۸۵). فرهنگ ادیان جهان، ترجمه گروه مترجمان، ویراستار ع. پاشایی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب.

وینتر، انگلبرت؛ بئاته، دیگناس. (۱۳۸۶). روم و ایران دو قدرت جهانی در کشاکش همزیستی، ترجمه کیکاوس جهاننداری، تهران: نشر فروزان.

یعقوبی جنبه سرایی، پارسا؛ احمدپناه، فاتح. (۱۳۹۰). «ساخت روایی کلیله و دمنه بر اساس گفتمان کاوی تعامل رای و برهن» . فصلنامه ادب پژوهی، شماره هجدهم، صص ۱۰۰-۷۱.

Anheier .H & Gerhards. J & Romo. F. (۱۹۹۵). Forms of capital and Social Structure in Cultural Fields, American Journal of Sociology. American Journal of sociology, VO: ۱۰۰, pp: ۴. pp. ۸۵۹-۹۰۳.

Zabihi, R., & pordel, M. (۲۰۱۱). "designe, application, and factor structure of a cultural capital questionnaire: predicting foreign language attributions and achievement", English language and literature studies, 1(1), p, 67, retrieved from life :\\c:\ users\home\ desktop\ payannname\ 3\3-7\, htm.

Flora, C.B. and J.L. F. (۲۰۰۵). "The Past and Future: Social Contract, Social Policy and Social Capital. In Increasing Understanding of Public Problems and Policies", edited by S.A. Halbrook and C.E. Merry, pp. 53-64. Oak Brook, Illinois: Farm Foundation.

Aschaffenburg, Karen, Mass, I. (۱۹۹۷). "Cultural and Educational Careers, The dynamics of social reproduction", American sociological review, VO: ۶۲, pp: ۴.

Andersen, I., & Jæger, M. (2013). "Cultural Capital in Context: Heterogeneous Returns to Cultural Capital across Schooling", The Danish National Centre For Social Research, Copenhagen; Department Of Sociology, University Of Copenhagen, Denmark.